

פנישה עם משורר

(פנישה עם משורר" מאת לאה גולדברג, הוצאת "ספרית פועלים")

כנאת שכל תוספת ויתרה מברצת.
"אשריכם כי ייאספו אל הןך לב
העולם / לטי אדרת השירה / והיה
הוקם החמיד בלי אומי".

לא הכרתי את האיש ומשום כך
ספר זה הוא בשבילי ספתה יהוד
(גוסף לשירים) לאישיות מורכבת זאת.
לו ניתן למצוא כאן דמות גיבור של
רומפן, החי בכוח עצמו לפי גירלו
הוא, ללא תיוך של המונח — לעתים
על אף טגמנו — זו אומיקטיביוציה
אמנותית המושגת ביצור של דמיון,
המחברת אנוס שואפת לאטה הנזיר
יקת ביותר, לוותר על רגיונותה,
לתפקיד של "מאדריג" בלבד לספן
הגדול והנאצל שנתגלו לה בגיש הש"
גיתה, אך אין זה יתכן בסוג סוגיה
זה. הספר הוא אישי כולו, פרי הער
צה והרדה ואהבה לגבוה ונאצל וסתום
משנה, המבט הישפלימה בחני הוויזן
הנזיר של טבע ודנה שבתגלולה יר
שית זאת, כאן לא בוינה אטטליטיות
הערצה והיקרה עימדות על מספר
הנבור של הזכרון הנרגש: הרצה
בפני דמות טראגית, שאין היא בוע
דת להסבירה ולנתחה, העיקר להציל
מן הנשיה את קלסתר הפנים החד
פעמי, לרשום את דיבורו על דיוקנו
לספר את הניתן לספר, לתת תואר
ודמות לנפשו, ופרקי השיה — ספר
ריו, זכרונותיו של אברהם בן יצחק
— שנמסרו בדיוק של מקור מברשים
קימעה היקומה דמותו של אמן המדי
שבה והביסיו, איש התרבות, מפל
דעות מקורות הפסיות מפל היקומה
— אמן אידיאה ומפלים מסיפחים,
ידיעותיו טיפנות אל החיים, אל
האדם, אל גורלה, אל התקופה, התעני
ינות פרוזאית זאת בפרקי פסיים,
טכניים לפעמים, בדרך תיזן קטנים
בצד הפרובלימה הגדולה של דיוח
שהיה מצוי אצלו — פסחה זו ומשי
מנות חיונית לאיש חוסרת זה, והי
שיבות עמקה שהוא ביחס לניעות
העלה והפרה, הסתכלה, אהבת נלאכת
זאת באילו שבציר, שבדרכיהיו ועד
לזה — האחרון — שמעבר להלן
בסיסתו, הנה מסכת התוכחה מושלמת
עם יתר המסכות: האיש נשאר עם
עצמו, עם אהבה עם נותר — האילן
האחרון עם הפרח האחרון, אהבה לציר
רות מושלמות וטבעיות, הצירופיות
על-אנושיות, אהבת הטבע עם ידיעת
הטבע — גם אלה מן הסימנים המובי
הקים של התרבות הקלאסית כסדר
התה.

יש השמטות רבות ברישום זה רוב
הנסתר והסמוי והבלתי מובע בדמות
הנרשמת, ואנוס אין זו דמות של
גיבור, יציר הדמיון, הניתן להתגלמות
מלאה במלים, במעשה, ברוכאן; זהו
אדם חי, המתגלה קטעי-קטעים קרי
עימ-קדעים, פרקי שלמות מורכבת,
כאיר את עצמו ומאפיל על עצמו, מגלה
ומסתיר, ובלתי נתפס במלואו המדי,

על-אדם החילך בתיפו לעלי-התללים.
הידיאה — היסרה — אהבה רשיו
בסגר זה מלים והירות חודות של
משורר אהב, לא רק המדי
שורר הוא הנפגש, המשורר הוא גם
הפוגש, אחד מופיע כאו בעשרי הכלי
הי סובבל, בעוז נתיחמה-אצלנו יגד
אתו ועליונותו — היינו במנה, יחד
כיוונו עם אהבה עם מותו — האילן
הסגולת האצלות, ימי היתה
בו תכונה בלתי מוספת של
נותן יותר מפלי שיכול היה לתת
כל אדם אחר, ואם לא היתה לעתים
הבנה לכמה רברים הטקלה כל כך
על יחסי אדם, זאת רעוהב, בזה
במקומה אינו הבנה אחרת של הטיסה,
של החשוב ביותר, שאיש זולתו לא היה
מסוגל לזגיש אליו, האצלה, המשפיע,
נפשו עם מי שנסוגל לקבל.
וספר קטן זה עם הוהתענף-טרף
מעץ ארץ האהוב על המשורר המת,
הוא פרי עצוב לברכת הקבלה.

ההיתה פנישה זאת במציאות או
חלום הוא שחלם הלב, משל לפנישות
חלומות השמורים אתנו בזכות בעל-
החלומות? לא פנישה מדומה, חלום
במהלה טרופת היותה, פנישה ארצית
היא על מציאות הזמן והמקום, על
ודאות המלים, התנועות, על ודאות
המדות, בראש הספר רשום גם שמו
של הנפגש-המשורר, שחי ומת בשד
כנותנו, שמעטים בלבד הכירוהו,
שלאיתו גם אני פעם אחת, את חיתוך
דיוקנו הנזירי הנטוי בקו אלכסוני
באור העיורם של בית-קפה לילי.

המשורר — אברהם בן יצחק
— לא ידוע היה ברכים, שתיקתו בספ"
רות לא הסיפה לו פרסום ותהילה!
לא היה בזה משום מרד גלוי המעורר
תשומת-לב, למעשה, עשרה שירים
טפוסם לפני הרבה שנים סגרוהו על
בריה בפני הקוראים, טוהר התנה
וטוהר המבע, אצילות הצורה, אוי
של גבהים ובעגועי שגב על גביע
השיר — סגולות אלה הכרתי ענו
הקריאה הראשונה, אך לא אהבתי
אהבה שירית גדולה, סאחודיתם של
השירים האלה נתייצבו דוגמאות
מהשירה הגרמנית הגדולה, שגם הן
היו זרות לרוחי בימים ההם, הנזירות
הזאת מן האני הפיסרה-אמציונאלי,
ולו גם הינורות מוטוית-סגנונית;
התרפקות זאת על "אנתנו", המעטים
הבודדים; אריסטוקראטיס רוחני זה
שמעבר לאמציונאלי ישיר — סגר
לות-יחוד אלה קבעו או את המרוק
והתחום, בקריאה מאוחרת הרבה יותר,
הוקרתי בגרות לירית זאת השואפת
לצלילות טראגית, לרוחני, המשורר
מעבר-רב של רגשי-ארעי, התנסות
פנימה, "הארמטיוס" זה, צמצום-יתר
וגובה הקול השירי נעשו-ערכים מר
חשים של השיר ובעליו, אודה, מש
קלם גבר עם השתיקה שחתמה אותם
לעולם.

מה שמעוטה של שובעתי-השתיקה
שנשבע לה המשורר ושמר לה אמונים
עד תום?

לא שכיחה היא בספרות, בית-ספר
זה, לפיתוח הקול, לעתים עד לצר
רימת איון ופקיעת המיתר, שתיקה
זאת גם לאה גולדברג עומדת על
סודה בחרדה והיסוס, היש בשתיקה
זאת מאותן השתיקות הגדולות, הכבד
דות, שידע לשהוק בחיים, בחברה,
לפעמים, עד מועקת-לב ודכדוך-רוח?
ההיתה בה משום השלמת הבדידות
שנתמכר לה? החקש אינו פשוט ואין
הסולגיוס גבנה כהלכה.

השירה הגרמנית אינה שוברת שתי-
קה ובדידות — היא מרחיבה אותה,
משתפת בהן לכאורה רבים, אך היא
מתזירה אותן שבעתים, לא היתה
שתיקתו מרד נגד החברה ונגד השיר
רה ועדות בפני השמים, לא שתיקה
למשן שמיעה, הקשבה בלבד — של
קדושים, נזירים המתייחים עב
הדומיה, הספר מעיד על הצורך שהיה
לאיש זה בשמע, באיש שיהיה או
באיש שתיקה, נוקק הוא לדיבור
פוע מפורט ובנוי בתכלית של אמן;
מכאן שיהחזיר מנולוגים שהיו לסי
פזר, למטה, לפאמפלט חריף, היו אלה
פריצת הבדידות הסוציאלית, על כל
פנים ספר זה עדות הוא שמתבודד
זה לא נתברל באינדיווידואליזם קיר
צוני, המוותר גם על שנאה ובז, אדרבה,
אדרבה, הוא שוא ובו ושם ללעג,
חי את הנסיבות הסוציאליות, הפר
ליטיות של התקופה, מעורב היה במד
אורעות אקטואליים ביותר, מתח
ביקורת על מנהיגים, ומסודות, מנהי
גים ונימוסים, ביטל סופרים ומבקרים,
לעתים ביטול מר ונמהר—חי וכאב את
אבדן התרבות האירופית שהחל עם
המלחמה הראשונה, שתיקתו מורכבת
היתה, כמו שמורכב היה האיש עצמו,
היה בה משום חומרה גדולה שנהג
בספרות, מהתביעה העזה, מאבדן
אידיאל רוחני, לא כמנודה ולא כנוי
סגור היה בשתיקהו, ואולי עשרה
השירים שכתב בראשיתו הם כבר
הקדימו את חיה, את קצו במידה

עזרא זלמן